

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ УГОРЩИНИ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКО – УГОРСЬКИХ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН

Зовнішньополітичні пріоритети є вагомими чинниками визначення кожною країною свого місця таролі в сучасній системі міжнародних відносин. У цьому контексті доволі цікавими є зовнішньополітичні пріоритети та міжнародне становище сусідньої Угорської Республіки.

Ключові слова: *євроінтеграція, регіональне співробітництво, геостратегічні інтереси, глобалізація, національно-політичний інтерес.*

Унаслідок євроатлантичної інтеграції країн Центральної та Східної Європи, зокрема Угорщини, на європейському континенті утворилась радикально та якісно нова геополітична ситуація. Безумовно, геополітичні наслідки східного розширення ЄС мають безпосередній потужний вплив також і на систему міжнародних відносин України. Насамперед, нова геополітична ситуація на європейському континенті вимагає радикальних структурних змін із боку ЄС стосовно розвитку міжнародних відносин нового формату у площині ЄС та сусідніх країн-членів ЄС. Саме в цьому контексті особливо важливого значення набуває розробка принципово нової стратегії східної політики Європейського Союзу, нової філософії міжнародних відносин в центральноєвропейському регіоні, зокрема між Україною та Угорщиною.

У сучасних умовах постійних геополітичних трансформацій та процесів, спрямованих на поглиблення політичної й безпекової інтеграції в ЄС, одним з ключових питань для Європейського Союзу є його становлення в якості глобального гравця за умов гарантій безпечного оточую-

чого середовища навколо своїх кордонів. Досягнення цієї мети й впливає з Європейської стратегії безпеки від 2003 р., в якій визначені базові загрози для ЄС та його стратегічні цілі.

Зважаючи на те, що головною умовою для безпеки та стабільності європейської спільноти вважається наявність безпечного середовища по периметру ЄС, одним з найважливіших інструментів реалізації Європейської стратегії безпеки стала Європейська політика сусідства (ЄПС). Задекларованою метою ЄПС є уникнення появи нових розподільчих ліній в Європі та з найближчими сусідами з метою процвітання, стабільності та безпеки всіх зацікавлених сторін.

Але насправді включення ЄПС в рамки Європейської стратегії безпеки може бути свідченням того, що Європа вбачає значну кількість загроз і викликів для себе саме в своїх східних та південних сусідах. Тобто ЄПС фактично створена не з метою зближення сторін та консолідації Європи, а в якості інструменту власного захисту та відмежування ЄС від найближчих сусідів, надто східних, – які задекларували свої стратегічні наміри щодо набуття повноправного членства у Європейському Союзі.

У цьому контексті дуже важливого значення набувають добросусідські двосторонні міждержавні відносини. Зокрема, можна впевнено стверджувати, що Україна не має з жодною із сусідніх держав такого сприятливого рівня зв'язків, як з Угорщиною. Співробітництво Будапешта з Києвом дало змогу угорській стороні досягти своєї тактичної мети – Угорщина стала активним чинником центральноєвропейської політики та однією з найбільш близьких до Заходу постсоціалістичних країн.

На початку 90-х рр. Угорщина швидко і безкровно звільнилася від панування комуністичної системи і успішно створила діючу парламентську демократію та ринкову економіку. Зміна в політичному ладі супроводжувалася зміною цінностей у демократичному напрямі. В результаті чого країна, а разом з нею і зовнішня політика Угорщини,

зазнали докорінних перетворень, була поставлена мета приєднання до співтовариства західних демократій, до організацій НАТО та Євросоюзу. Завдяки цій політиці, якій слідували один за одним демократичні уряди, та досягненню країною широкого суспільно-політичного консенсусу Угорщина в 1999 р. стає членом НАТО, а в 2004 р. – Євросоюзу. Новий статус визначає місце Угорської Республіки і її зовнішньополітичні прагнення в світі - її зовнішня політика одночасно служить інтересам угорської нації та спільним зовнішньополітичним прагненням ЄС [1].

Геостратегічні інтереси Угорщини як «середньої» країни обмежуються її безпосереднім оточенням, тобто державами, з якими має спільні кордони: Україною, Австрією, Словаччиною, Румунією, Сербією, Хорватією. Ці інтереси ускладнюються наявністю в історичній свідомості угорців як на рівні побутового, так і політичного мислення міфологізованого поняття «Велика Угорщина». Частина угорців проживає за межами Угорщини, на території сусідніх держав, і це створює певні проблеми у відносинах із сусідами [6].

Близько третини чисельного складу угорської нації припадає на її національні меншини, які внаслідок системи мирних договорів наприкінці Першої світової війни проживають за межами країни на території сусідніх держав. Цим національним меншинам, незважаючи на історичні потрясіння, вдалося зберегти свою етнічну приналежність, культуру. Європейська інтеграція надає історичну можливість об'єднання угорської нації у рамках Європи. Поліпшення становища меншин, розширення їхніх прав і надання їм міжнародного статусу є важливим характерним чинником для нового зовнішньополітичного курсу Угорщини.

Стосовно глобалізації, то слід зазначити, що Угорщину зачіпають як сприятливі, так і несприятливі фактори впливу цього процесу. Угорців також хвилюють загрозливі тенденції розвитку світової економіки, конкурентна боротьба за обмежені енергоресурси, зростаючий протекціонізм,

загострення проблем, викликаних бідністю і недостатнім рівнем розвитку. Події недавнього минулого драматичним чином підтверджують, що та чи інша епідемія чи екологічна катастрофа, яка швидко поширюється, здатна похитнути цілий регіон. Згідно з позицією угорської зовнішньої політики, управління наслідками глобалізації вимагає узгоджених дій світової спільноти в цілому, і особливо - розвинених демократичних держав. Існує нагальна необхідність у підтримці регулярного діалогу і співпраці, розширенні надання допомоги в питаннях глобалізації.

Як член Євросоюзу Угорщина бажає повною мірою скористатися можливостями, які зросли завдяки її членству в цій організації, і відповідно виконує пов'язані з цим обов'язки. Угорщина зацікавлена у поглибленні інтеграції так само, як і у розширенні співробітництва європейської спільноти. Угорщина однією з перших ратифікувала Конституцію Євросоюзу та є однією з учасниць формування Спільної зовнішньої політики та політики безпеки, і в силу цього вона звертає свою особливу увагу на питання розвитку відносин з сусідніми країнами.

Угорщина прагне зберегти досягнення Європейського Союзу, успішно функціонуючу політику співдружності і одночасно підтримує необхідні реформи. Основною метою є те, щоб ЄС залишався відкритим і здатним приймати нових членів, а також сприяв політиці довгострокової безпеки країни шляхом підвищення стабільності і добробуту свого зовнішньополітичного оточення як у вузькому, так і широкому сенсі слова [3].

Центральноєвропейське регіональне співробітництво покликане представляти загальні регіональні інтереси в рамках ЄС. Угорщина, поряд з Польщею, Словаччиною і Чехією, є країною-засновницею так званої Вишеградської групи, яка була утворена на зустрічі глав держав і урядів чотирьох країн у 1990 році у Вишеграді, історичному містечку на Дунаї. Особливо міцні зв'язки має з Австрією та Словенією, з якими здійснює співробітництво в рамках Регіонального Партнерства.

Демократизація, економічна стабільність і досягнення європейського рівня відносин з сусідніми країнами, які не є членами ЄС, є важливою метою угорської зовнішньої політики. Це основоположний інтерес політики безпеки Угорщини, її економічний і національно-політичний інтерес.

На основі виробленої в м. Салоніки Програми Угорщина надає дієву та відчутну підтримку Сербії та Чорногорії, а також іншим державам Західних Балкан у досягненні ними цілей інтеграції. Угорщина також значною мірою зацікавлена в демократичному та економічному розвитку найбільш великого свого сусіда - України, тому передачею свого досвіду вона допомагає та сприяє появі для неї в майбутньому європейської перспективи [5].

Угорщина підтримує сусідів і своїми ініціативами: щодо надання допомоги Україні в рамках так званої Ниредьгазької Ініціативи співробітництва в галузі міжнародного розвитку, а також в рамках Сегедського процесу сприяє Сербії і Чорногорії.

З іншого боку, дуже важливого значення в контексті переосмислення ставлення угорського народу до колишніх взаємин з СРСР набуває розуміння того факту, що членство Угорської Республіки в Європейському Союзі і Альянсі НАТО не суперечить тому, що Росія для Угорщини є стратегічним партнером. Загалом простежується тенденція розуміння того, що тільки завдяки спільним зусиллям та співпраці з Росією як одним з визначальних гравців світової політики та міжнародного співтовариства набагато швидше вдасться знайти відповіді на глобальні виклики нашого століття, такі, як міжнародний тероризм, наркобізнес, розповсюдження зброї масового ураження [4].

Слід зазначити, що в останні роки угорсько-російські зв'язки у всіх сферах взаємовідносин, починаючи від політичного діалогу на найвищому рівні, через вражаючі результати в сфері торговельно-економічного співробітництва (традиційно Російська Федерація є

одним з головних експортних ринків та постачальником енергоносіїв) до довгоочікуваних як для угорців, так і для росіян, багатогранних і змістовних культурних заходів та сезонів, розвиваються з відчутним розмахом [2].

Щодо взаємовідносин Угорщини з США та Канадою. Сполучені Штати в системі міжнародних відносин займають особливе місце. Саме тому Угорщину пов'язують з США міцні зв'язки, засновані на загальних цінностях і єдності інтересів. Угорщина вважає важливим, щоб, незважаючи на глобальні виклики, увага зовнішньої політики США до Європи і регіону ЦСЄ в цілому зберігалася, тому що це є одним з факторів забезпечення стабільності. До довгострокових намірів з боку Угорщини слід віднести підтримку американських і канадських інвестицій в угорську економіку, стимулювання наукового співробітництва, розширення сфери суспільних зв'язків і контактів між людьми. Також слід відзначити, що в Північній Америці проживає значна за чисельністю угорська діаспора, яка відіграє в цьому процесі значну роль.

Слід зазначити, що Європа також зіткнулася з фактом активних змін у світових процесах. Частиною таких змін є зростання важливості азіатсько-тихоокеанського регіону в світовій економіці і політиці. Угорщина також приділяє все більше уваги відносинам з азіатськими і тихоокеанськими країнами. Метою угорської політики в Азії є поглиблення економічного співробітництва і поширення його на всі ті країни, розташовані вздовж Тихого океану, які з політичної і економічної точки зору відкриті для співпраці. Особливого значення надається розвитку відносин з Японією і Китаєм через особливе місце, які ці дві країни займають в сучасних міжнародних відносинах та світовій економіці, а також за рівнем обсягу двостороннього торговельного обороту та іноземних інвестицій. За минуле десятиліття зміцнилися також зв'язки з Австралією. Особливого значення набуває той факт, що в останні роки як в Угорщині, так і в багатьох країнах азіатсько-тихоокеанського регіону спостерігається зростання взаємного інтересу до культурних цінностей.

Угорщина, будучи учасником Спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС, з 2005 р. бере активну участь у процесі АСЕМ (ASEM) – діалозі, організованому між ЄС і АСЕАН, з всеосяжних питань Азії, пов'язаних з викликами у сфері економічної, соціальної політики та політики безпеки за участі відповідних органів обох структур.

Для Угорщини країни арабського світу, крім торгівлі енергоносіями, відіграють все більш важливу роль в якості ринків збуту угорських товарів. Прагнення до модернізації країн Перської затоки відкривають нові можливості для співробітництва у сфері високих технологій. Важливо зазначити, що в попередні десятиліття склалися міцні зв'язки з арабськими державами південно-середземноморського регіону, які поглиблюються також і в нових галузях, таких, наприклад, як туризм. Угорщина є активним учасником євро-середземноморського діалогу між ЄС та країнами регіону, міжкультурного діалогу в рамках Барселонського процесу.

За останні десятиліття країни Латинської Америки значно просунулися на шляху до демократизації, ринкової економіки і суспільного прогресу. Розпочався процес економічної інтеграції країн цього регіону. Угорщина, незважаючи на географічну віддаленість, прагне зміцнити торгово-економічні зв'язки і взаємодію при здійсненні нових проектів розвитку країн Латинської Америки. У цьому процесі велику допомогу угорському уряду надають представники місцевої угорської діаспори, які осіли тут кілька десятиліть тому. Загалом Європейський Союз розглядає Латинську Америку як стратегічного партнера, що виражається в регулярному міжрегіональному політичному діалозі, активним учасником якого є Угорщина.

В Африці зв'язки Угорщини з державами субсахарського регіону носять в першу чергу економічний характер. Розширення зв'язків може бути мотивоване використанням нових можливостей, що представилися у цій сфері. Як учасник Договору в м. Котоні (столиця Беніну) Угорщина прагне брати участь в інституційному

діалозі Європейського Союзу з африканськими країнами та з Африканським Союзом.

Угорщина є членом НАТО, що гарантує їй безпеку шляхом активної участі в діяльності альянсу. Уряд Угорщини вважає НАТО найважливішим форумом для діалогу з питань трансатлантичної політики безпеки і співробітництва, який в першу чергу спрямований давати відсіч викликам світового масштабу, а також сприяти подальшому його розширенню у разі, якщо кандидати на вступ сприймають загальні цінності, а також відповідають критеріям, що є обов'язковими умовами для підготовки до членства в цій організації.

Для всіх країн світу викликом є загрози нового типу, такі, як міжнародний тероризм, розповсюдження зброї масового знищення, організована злочинність, яка не визнає кордонів, поява недієздатних держав. Боротьба з тероризмом стала пріоритетною спільною метою трансатлантичної співпраці [7]. Як член ООН, Європейського Союзу і НАТО Угорщина є прихильником зміцнення регіональної та глобальної безпеки. Угорські солдати і цивільні особи несуть службу у складі місій, які здійснюють свою діяльність в рамках ООН, Європейського Союзу і НАТО в багатьох частинах світу: в Косово, Боснії-Герцеговині, Афганістані, на території Іраку. Таким чином, Угорщина не тільки користується благами, але і робить свій вагомий внесок у забезпечення безпеки. Угорці поряд з численним контингентом військових інших національностей допомагають робити світ безпечнішим для всіх нас.

Слід зазначити, що стосунки між нашими країнами успішно розвиваються не тільки в площині двосторонніх політичних відносин, але й у сферах суспільного та економічного життя.

Підтвердженням цього є спрощена візова політика угорського уряду щодо українських громадян - мешканців прикордонної п'ятдесятикілометрової зони в рамках угоди «Про малий прикордонний рух».

З іншого боку, з огляду на наявність в Україні, зокрема на території Закарпаття, значної угорської національної

меншини цей фактор змушує український уряд створювати відповідні належні умови для функціонування угорських національно-культурних товариств та об'єднань.

У царині двосторонніх зовнішньоекономічних відносин можна констатувати стійку зацікавленість угорських ділових кіл у реалізації спільних економічних проєктів, особливо в прикордонні, насамперед в сусідній з Угорською Республікою Закарпатській області України.

В підсумку, з огляду на геополітичну ситуацію в регіоні ЦСЄ і рівень багатосторонніх та двосторонніх відносин країн цього регіону в контексті Європейської політики сусідства слід відзначити сталий рівень розвитку двосторонніх українсько-угорських відносин.

Стосовно зовнішньополітичної стратегії Угорщини відносно України слід зазначити, що з Україною в Угорщини склалися теплі відносини, і, незважаючи на відсутність значного поступу нашої країни до інтеграції в євроатлантичні структури, Угорщина не очікуватиме великих ризиків з нашої території, навпаки – мова може йти тільки про посилення відносин, особливо у культурній і економічній сферах. Насамперед це обумовлено присутністю великої угорської національної меншини на території Закарпаття, яка налічує близько 160 тис. осіб. В деякій мірі Угорщина разом з Польщею є євроатлантичним адвокатом України.

Список використаних джерел

1. Kornai János. Közép-Kelet-Európa nagy átalakulása - Sikerek és csalódások. <http://www.mindentudas.hu/kornaijanos/20051204kornai1.html>
2. Пятое расширение ЕС: судьбоносный выбор// Мировая экономика и международные отношения. - 1999. - № 9. - С. 59.
3. Lámfalussy Sándor. Az euró - Politikai kezdeményezés vagy gazdasági szükségszerűség?
4. Десять лет системной трансформации в странах

ЦВЕ и в России: итоги и уроки//Мировая экономика и международные отношения. - 2000. - № 5. – С. 3.

5. Сергій Терешко. Східний вимір політики ЄС у контексті національних інтересів України // “International Review” – “Відносини Україна – ЄС: в пошуку інституційних трансформацій”. №2, 2008 р.

6. Bzezinski Z. Out of Control: Global Turmoil on the Eve of Twenty-first Century. – N.Y. – 1993. – P.X. (З. Бжезинський. Поза контролем. Нью-Йорк, 1993).

7. Пляйс Я. Эволюция принципов межгосударственных отношений. http://www.rau.su/observer/N10_2005/10_02.HTM

M. Dorij. Foreign policy priorities in the context of Ukrainian and Hungarian intergovernmental relations.

The foreign policy priorities is a significant factor determining each country of its place and role in the modern system of international relations. In this context it is quite interesting foreign policy priorities and international situation of neighboring Hungary.

Keywords: *European integration, regional cooperation, geostrategic interests, globalization, national political interest.*

М.Дорий. Внешнеполитические приоритеты Венгрии в контексте украинско - венгерских межгосударственных отношений.

Внешнеполитические приоритеты являются весомыми факторами определения каждой страной своего места и роли в современной системе международных отношений. В этом контексте довольно интересны внешнеполитические приоритеты и международное положение соседней Венгрии.

Ключевые слова: *евроинтеграция, региональное сотрудничество, геостратегические интересы, глобализация, национально-политический интерес.*